

Темирбек уулу Иличбек, Мудаева Б.К., Наркеева Н.Ж.

ГЕОГРАФИЯ САБАГЫН ОКУТУУДА ЗАМАНБАП КАРАЖАТТАРЫНЫН ОРДУ

Темирбек уулу Иличбек, Мудаева Б.К., Наркеева Н.Ж.

РОЛЬ СОВРЕМЕННОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ПРЕДМЕТА ГЕОГРАФИИ

Temirbek uulu Ilichbek, B.K. Mudaeva, N.Zh. Narkeeva

THE ROLE OF MODERN TECHNOLOGY DURING THE PRE-GEOGRAPHY TRAINING

УДК: 372.891

Макалада окутуунун заманбап каражаттары окуу процессиндеги билим жана тарбия берүүдөгү маселелери каралды.

Негизги сөздөр: *окутуунун техникалык каражаттары, космостук сүрөт, библиотекалык фонд, моделдер, слайддар.*

В данной статье рассмотрены вопросы о средствах обучения в образовательном и воспитательном процессе.

Ключевые слова: *технические средства обучения, космические фото, библиотечный фонд, модели, слайды.*

This article examines the issues of materials of the teaching and educational process.

Key words: *description technical learning tools, Web, space photos, library fund, models, slides.*

Азыркы мезгилде география сабагын окуткан мугалимдердин жаңы маалыматтык технология менен кабардар болуусу абзел. Анткени мындай абал дүйнөнү илимий жактан байланыштырууга, китепкана маалыматтарын табууга, ар кандай масштабдагы карталарды чийүүгө, ой жүгүртүүнү өстүрүүгө, квалификацияны жогорулатууга жана башка көптөгөн иш чараларды өткөзүүгө эбегейсиз мүмкүнчүлүк түзөт.

Негизинен окутуунун каражаты негизги билим берүүнүн булактарынын бири. Ал окуу программасынын максаттарын педагогикалык жана методикалык багыттарын аныктайт. Ошондой эле географияны окутуунун мазмунун жаңы заманбап талаптарга жооп берүүгө, өркүндөтүүгө өбөлгө түзөт. Ошондуктан окутуунун каражаттары билим алуунун булагы катары кызмат кыла алат. География предметин окутуудагы окуу сапатын жогорулатууда төмөндөгү көрсөтүлгөн каражаттардын орду чоң:

- карта схемалар;
- глобулар жана жылып жүрүүгө ыңгайлашкан магниттүү таблицалар;
- космостук сүрөт маалыматтарды алуучу карта схемалар ж.б.

Жогоруда көрсөтүлгөн каражаттар, окуучулардын дүйнөнү таанып билүүсүн, ой жүгүртүүсүн күчөтүп, предметке болгон кызыгууларын арттырат. Эгерде мугалим системалуу түрдө окуу каражаттарын туура пайдаланса анда ал окуучулардын чыгармачылыгын күчөтүүгө көмөк көрсөтө алат. Ал эми география сабагында окуу каражаттарын колдонулбаса жана туура пайдалана албаса анда окутуунун эффективдүүлүгүн төмөндөтүп, окуучу-

лардын сабакка болгон кызыгууларын жоготот. Ошондуктан окутуунун негизги каражаттарын комплекстүү пайдаланылышы география сабагын окутууда окуучулардын билимин өркүндөтөт.

Мындан сырткары географиялык билим-тарбия берүүдө окуу кабинеттеринин орду зор, башкача айтканда география кабинети факультативдик сабактарды өтүүдө өтө чоң мүмкүнчүлүктөрдү түзө алат.

Теориялык жактан даяр болуп жана окутуунун каражаттарын туура пайдалана билген мугалим жаңы программалык материалдарды окуучуларга толук жеткизет. Ага мисал төмөндөгүдөй:

1. Жаратылыштагы кубулуш жөнүндө толук жана так түшүнүк берүүдө;

2. Сабактын көрсөтмөлүү болушуна шарт түзүлүүдө;

Мындай учурда сабактын өндүрүмдүүлүгү жогорулап, окуучулардын билим алуусу, эске тутуу темпин тездейт жана алардын сабакка болгон кызыгуусу артат. Андан сырткары мугалимдин убакытты үнөмдүү пайдаланып, окуучулардын өз алдынча чыгармачылык менен иштөөсүнө шарт түзүлөт. Ошондой эле окуучулардын билим деңгээлин системалуу көзөмөлдөөгө жетишип, илимдин, техниканын жетишкендиктерин окуучуларга тааныштыра алат. Бирок география предметинде окулуп жаткан материалдардын мазмунунун жеткиликтүү өздөштүрүлүшү, окуучулардын бекем билим алышы, бул окутуучунун билим деңгээлине, аракетине жана чыгармачылыгына жараша болот. Кандай учур болбосун мугалим кайсы сабакка кандай техникалык каражатты пайдалана тургандыгын күн мурунтан пландаштырууга тийиш. Жогоруда айтылгандай, сабактын ийгилиги түздөн түз мугалимдин даярдыгына жараша болот. Окутууда окутуучунун сабакка болгон даярдыгын төмөндөгүдөй кылып бөлүүгө болот:

- сабакка ылайык материалды тандап алуусу;
- усулдук жактан даярдык көрүүсү;
- техникалык даярдыгы.

Эгерде мугалим география сабагын өтүүдө компьютердик технологияны колдонуу менен сабагында негизги материалдарды слайд менен көрсөтмөлөрүн көрсөтө алса, анда сабактын көрсөтмөлүүлүгү андан дагы жогорулап, окуучулардын сабакка болгон кызыгуусу күчөп, эске тутуп калуусу бекемделет [1, с.5 -6].

Учурда компьютердин жардамы менен бир экранга бир нече сюжеттерди киргизип, аларга

анализ жүргүзүлүп ошондой эле салыштырууга толук мүмкүндүктөр болот. Мындай көрүнүш география сабагын окуткан мугалимдерге абдан чоң өбөлгө түзөт

Ар бир мугалим өзүнүн жоопкерчилигин сезип, жогорудагы талаптарды аткаруу менен өз сабагында окутуу каражаттардын билгичтик менен пайдалана билсе сабак максатына толугу менен жетет. Жогоруда айтылгандай географияны окутууда окуу каражаттарын пайдалануу өзүнчө бир ишмердүүлүктү, чыгармачылыкты талап кылат. Окутуу каражатын пайдаланууда мугалим өзүнүн ишмердүүлүгүн, изденүүчүлүгүн, предметке болгон идеясынын жогорулатууга аракет жасоосу зарыл.

География сабагында контурдук картага түшүрүү, таблица, схемалар менен иштөө өндүү иш-аракеттер ар дайым берилген план боюнча жүргүзүлүп турат. Мындай көрүнүш окуучунун өз алдынча билим алуусу үчүн эң жакшы шарт түзөт [3, с.12-13]. Ошондуктан окутуунун каражаттарын төмөндөгүдөй бөлүктөргө бөлүүгө болот:

География окутуунун негизги каражаттары:

Алар өз ичинен төрт топко бөлүнөт:

1. Натуралдык объектилер боюнча (жаратылыш объектилери коллекция, гербарий);

2. Негизги географиялык объектилер (көлөмдүү моделдер, дубал картасы, портреттер, сүрөттөр, диафильм, кинофильм, кинофрагмент, DVD, слайд, компьютерде иштөө);

3. Убактылуу жаратылыштын көрүнүштөрүнүн объектиси (окуу китеби, дептер, дубал газета, тексттик таблица, структуралык система, графика, диаграмма);

4. Предмет боюнча жаратылышка анализ берүү объектиси (фотографиялык приборлор, жердин жылдык, суткалык кыймылдуу өлчөө приборлору).

2. Кошумча окуу каражаттары:

Бул окуу каражаттарынын предметтик адистин ишкердүүлүгү менен колдонулушунун натыйжасында биринчи кезекте сабактын методикалык жактан жабдылышын камсыз кылса, экинчиден, география сабагынын сапаттык деңгээлин көтөрүп терең билим берүүгө өбөлгө түзөт. Сабакты талапка ылайык өтүүдө географиялык карталар, географияны окутуунун каражаты катары чоң мааниге ээ жана картаны туура пайдаланып сабак өтүү, окуучулардын теориялык билимин окуу материалдарында практика жүзүндө айкалыштырууга мүмкүнчүлүк берет.

Сабакка пайдалануучу бардык каражаттарды өз мезгилинде пайдаланууда мугалимдин мүмкүнчүлүгү жогорулап, ошону менен катар турмуштук байланыштарды дагы арттырат. Адам менен жаратылыштын байланышы өркүндөтүлүп, окуучуларды эстетикалык жана экологиялык маданиятка тарбиялайт. Ар бир мугалим өзүнүн жоопкерчилигин сезип, жогорудагы талаптарды аткаруу менен өз сабагында окуу каражаттарды билгичтик менен пайдалана билсе сабак максатына толугу менен жетет. Окутуу каражаттары аныкталган максатка жараша төмөнкү функцияларды аткарат:

- жеңилдетүүгө;

- маалыматтуулукка;

- интегративдүүлүгүнүн жогорулатууга ж.б.

Азыркы мезгилде ар бир билим берүүчү мекемелер окуу каражаттарынын системасы – атайын жабдылган предметтик класстар, акыркы муундагы компьютерлер, жаңы өлчөөчү аппараттар (нивелир, компас, теодолит, мензула, термометр, барометр ж.б.) менен камсыз болушу зарыл. Мындай технологиялык жаңыланууда окуучулардын жеке мүмкүнчүлүктөрү жана кызыкчылыктары артат жана жаратылышты рационалдуу сактоо, коргоонун негиздери боюнча ресурстук баа берүү, табиятты сактоонун мыйзамдык негиздеринин маселелерин үйрөнүшөт [2, с.292-293].

Жыйынтыктап айтканда мугалим, география сабагын окутууда, окуу каражаттарын натыйжалуу пайдалануу өзүнүн милдети экенин эстен чыгарбоо менен катар, окуу каражаттардын түрлөрүн, иштөө принциптерин, география сабагына ылайыктуу окуу каражатынын түрлөрүн аныктай билүүсү зарыл.

Адабияттар:

1. Горечко В.В., Чернышев А.В. “Мультимедиа и ГИС технологии в атласном картографировании” Вестник Москва. Университета. Серия географическая. - 2004. - №2- С.5
2. Калдыбаев С.К., Ибраев А.Д. ”Студенттердин өз алдынча иштеринде жаңы маалыматтык технологияларды колдонуунун уюштуруучулук-педагогикалык шарттары Наука и новые технологии, №1, 2010. С.292-293.
3. Темирбек уулу И. “Болочоктогу география мугалимин окуучуларга экологиялык тарбия берүүгө даярдоо” Автореф. дис. педаг.илим.канд. – Б., 2015. С.12-13.

Рецензент: к.п.н., доцент Сейдакматов М.Дж.